№ 3. Вільня, Нядзеля, 24 Студзеня 1926 г. Год II.

Сялянская Ніва

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
Вільня, Завальная вул. 7. — (Wilno, ulica Zawalna 7).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 6 гадзіны апрача сьвята.
Газэта выходзіць раз у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц 1 зл., на 3 мес.—2 зл., на 6 мес.—4 зл., на год—8 зл.
Перамена адрэсу 30 гр.

Цана абвестак:
на 1 старонцы 30 грошаў, на 2 і 3 — 25 грошаў і на 4 — 20 грошаў за радок дробнага друку ў ваднэй палосцы.
Жадаючыя іншых абвестак, павінны зьвярнуцца да Адміністрацыі.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.

Асадніцтва ўзноў пачынаецца.

Як ведаем, устава аб асадніцтве і парцэляцыі Польскім Соймам прынята яшчэ прад Новым годам. Сяньня ўжо маем загад выканаўчы да гэтай уставы, прыняты Радай Міністраў 9.I. 1926 г. і надрукаваны ў „Dzienniku Ustaw“ № 2, 1926 г. У гэтым выканаўчым загадзе вызначаны тыя абшары зямлі, якія маюць быць прымусова адкуплены пад парцэляцыю ў 1926 г., а так-жа паіменна названы тыя маёнткі і абшарнікі, ад якіх на ўспомненую мэту землі будуць забраны.

Абазначым тут лік зямлі пад парцэляцыю на нашых землях.

На абшарах Акружнога Земскага Ураду *Беластоцкага* будзе ўзята зямлі ў паветах:

a) Аўгустоўскім	360 га.
b) Беластоцкім	990 „
c) Бельскім	600 „
d) Сакольскім	175 „
і e) Сувальскім	170 „
Усяго	2.295 га.

На абшарах Акружнога Земскага Ураду *Гарадзенскага* ў паветах:

a) Баранавіцкім	475 га.
b) Гарадзенскім	170 „
c) Лідскім	960 „
d) Нясьвежскім	900 „
e) Слонімскім	100 „
f) Ваўкавыскім	1.500 „
і g) Валожынскім	230 „
Усяго	4.335 га.

На абшарах Акружнога Земскага Ураду *Берасьцейскага* ў паветах:

a) Берасьцейскім	200 га.
b) Драгічынскім	1.000 „
c) Кобрынскім	340 „
d) Лунінецкім	240 „
і e) Пінскім	570 „
Усяго	2.350 га.

На абшарах Акружнога Земскага Ураду *Віленскага* ў паветах:

a) Віленскім	350 га.
b) Ашмянскім	250 „
c) Сьвянцянскім	900 „
d) Дзісьненскім	830 „
e) Пастаўскім	200 „
f) Вялейскім	985 „
g) Маладэчанскім	495 „
і h) Браслаўскім	390 „
Усяго	4.400 га.

Калі ўсе гэтыя лічбы зложым, дык атрымаем 13.420 га, якія падлягаюць сёлета парцэляцыі на землях беларускіх і адчасьці літоўскіх.

Ня знаючы дакладна тэрыторыі ўкраінскай, украінскіх паветаў тут ня вылічаем. Аднак, бяручы пад увагу, што ўкраінскія землі ў Польшчы (разам з Галічынай) большія за беларускія і літоўскія разам бадай у разы два, мы можам быць пэўны, што ўкраінскія землі дадуць пад парцэляцыю ў сёлетнім годзе да 20.000 га, што разам з беларускай і літоўскай зямлёй дасьць якіх да 30.000 га. А трэба ведаць, што згодна з уставай аб парцэляцыі і згодна з загадам выканаўчым у сёлетнім годзе ўсей зямлі ў Польшчы мусіць быць распарцэлявана 50.000 га. Такім чынам бачым, што ўвесь цяжар парцэляцыі кладзецца на нашы землі (беларускія, украінскія, літоўскія), бо якіх 60 прац. падлягаючай парцэляцыі зямлі будзе ўзята з нашых зямель.

Пры справядлівай рэформе рольнай з гэтага належыла-б толькі цешыцца. Але ведаючы, *хто*, паводле гэнай уставы мае права прадусім атрымаць зямлю, мы пэўны, што мясцовы беззямельны і малазямельны парцэлярванай зямлі бадай не атрымае нічога. Галоўная мэта ўставы —польскае асадніцтва на нашых землях.

Тут яшчэ раз пацьвярджаецца тая праўда, што ніхто нашаму селяніну ня дасьць шчасьця, а што свой лёс трэба браць у свае рукі. Якбы інакш выглядала гэта „рэформа“ рольная, калі-б беларусы, літоўцы і ўкраінцы ўсе, як адзін муж, падчас выбараў у Сойм, аддалі свае галасы толькі на *сваіх* паслоў!

Дык бярэма-ж свой лёс у свае рукі. Усе беларускія сяляне, а такжа ўсе беларускія беззямельныя і малазямельныя гарніцеся пад сьцяг свайго „Беларускага Сялянскага Саюзу“, каб супольнымі сіламі здабыць сабе зямлю і ў палон чужынцу ня дацца!...

З газэт.

У № 2 „Bieł. Krynica“ зьмясьціла цікавую стацьцю, пад загалоўкам: „Dwa kamunizmy“. Дзеля таго, што стацьця гэта выражае правільны пагляд на камунізм у нашым краі, — зьмяшчаем яе цалiком:

„Прачытаўшы гэты загаловак, можа адразу хто падумае, што тут нейкая недарэчнасьць. Бо ўсякі добра ведае, што на сьвеце ёсьць адзін камунізм так, як ёсьць адна камуністычная партыя.

Аднак я скажу, што ўсюды па сьвеце істнуе, праўду кажучы, адзін камунізм, але ў нашым беларускім і літоўскім краі на няшчасьце ёсьць два: соцыяльны і палітычны.

Сацыяльны камунізм—гэта ёсьць той праверны камуністычны кірунак, які ідзе да таго, каб завесьці супольнасьць фабрычнай і зямельнай прадукцыі (вытворчасьці), а так-сама і супольнасьць падзелу гэтых прадуктаў (фабрычных і сялянскіх), створаных супольнымі сіламі. Гэты сацыяльны камунізм цяпер на практыцы прабуюць уводзіць камуністы ў Расеі і гэтым імкнуцца да новага сацыяльнага ладу.

Ізноў жа палітычны камунізм—гэта ёсьць кірунак палітычнай мысьлі тых людзей, якія незадаволены з палітычнага палажэньня пад Польшчай і якія хацелі-б нейкай „перамены“ гэтага цяжкога палажэньня. Ня бачачы магчымасьці ў нутры Польшчы: у ўкладзе яе палітычных сіл і самі так-сама ня маючы такіх сіл, некаторыя беларускія дзеячы, а нават часта сам народ усю сваю надзею на вызваленьне пакладаюць на тую камуністычную сілу, якая ідзе з усходу.

Гэта арыентацыя на СССР і будзе тым палітычным камунізмам, аб каторым мы ўспомнілі. А цяпер пытаньне: які з гэтых двух камунізмаў у нас мацнейшы?

На гэтае пытаньне адказ, здаецца, будзе лёгкі: у нас мацнейшы камунізм палітычны. Як прыхільнікаў сацыяльнага камунізму ў нас мала, так прыхільнікаў палітычнага даволі многа.

Якія прычыны такога дзіўнага падзелу?

А вось якія. Трэба ведаць, што камунізм сяцыяльны—гэта чысты камунізм, ідучы да таго, каб у грамадзянстве завесьці поўную камуністычн. праграму. Значыць, сацыяльны камунізм стаіць за камунізацыяй усяго грамадзкага жыцьця, імкнецца да дыктатуры пралетарыяту, або лепш кажучы: да дыктатуры камуністычнай партыі, адкідаючы ўсякую думку аб дэмакратызме — словам, ідзець да зьдзейсьненьня ўсіх камуністычных ідэалаў. На гэтакі камунізм чыста сацыяльны ў нас ахвотнікаў, асабліва пасярод сялян, бадай сусім няма.

Але саўсім ня тое з камунізмам палітычным. Як мы ўжо казалі, гэты камунізм мае шмат прыхільнікаў, А мае прыхільнікаў затым, што людзі спадзяюцца палёгкі не ад каго другога, як толькі з усходу — ад бальшавікоў. Панска-буржуазная ўлада так уелася ў косьці нашым сялянам, асабліва праваслаўным, што яны чакаюць збаўленьня ад палітычнай перамены, якую можа прынесьці на сваіх штыках расейскі камунізм.

Вось гэтая панска-буржуазная ўлада, злучаная з паліцэйскім уціскам беларусаў і будзе той прычынай вялікага пашырэньня палітычнага камунізму ў нашай старане.

Праўда, гэты камунізм абапёрты толькі на нэгатыўных прычынах, але-ж усякі ведае, што нэгатыўныя прычыны заўсёды маюць большае значэньне пасярод народных мас, чым пазытыўныя. Народ не ўглядаецца, што будзе далей, ён глядзіць на бліжэйшае і шукае для сябе палёгкі.

Вот гэтае шуканьне выхаду з таго труднага палажэньня, у якім апынуўся наш селянін і ненавісьць да польска-буржуазнай улады і будзе той прычынай палітычнага камунізму. І чым больш будзе паліцэйскі уціск і зьдзек польскай адміністрацыі, тым болей будзе развівацца ў беларускіх масах арыентацыя — на палітычны камунізм“.

Гаспадарчы аддзел.

Земляробскі крызіс.

(Працяг).

Вышэй было ўжо падкрэсьлена, што цэны на збожа маюць міжнародны характар. Характар гэты зьяўляецца вынікам міжнароднай канкурэнцыі. Міжнародныя цэны на збожа кшталтуюцца на аснове права падачы і запатрэбаваньня, прытым найчасьцей цэны ўстанаўліваюцца паводле найтанейшых коштаў вытворчасьці.

Усім ёсьць добра вядомы 1878 год, калі Эўропа перажывала крызіс земляробства. У гэтым годзе Амэрыка, дзякуючы экстэнсыўнай гаспадарцы на мала патрабуючых накладаў грунтах, прыслала ў Эўропу сваё збожа, якое аказалася танейшым ад эўропэйскага збожа.

Цана на збожа панізілася, што выклікала земляробскі крызіс, бо ня было рахунку вырабляць сваё збожа, калі Амэрыка прысылала танейшае. Каб весьці барацьбу з Амэрыканскім танным збожам, некатарыя дзяржавы, як Нямеччына і Францыя ўводзяць мытную абарону.

Як відзім, пры ўстанаўленьні цэнаў вольная канкурэнцыя на збожавым рынку адыгрывае пераважную ролю, бо земляробскія прадуцэнты не дайшлі яшчэ да міжнародных саюзаў-сындыкатаў (трэсты і картэлі), якія-б пачалі адпаведнай палітыкай рэгуляваць цэны.

У гэтай галіне прадуцэнты прамысловай вытворчасьці пайшлі далей. У некаторых галінах прамысловай вытворчасьці ўжо маем чуць не абсалютны манаполь (напрыклад: газа, сярнічкі і інш). Сусім зразумелая рэч, што вытворчасьць зарганізаваная ў саюзы прадуцэнтаў скарэй патрапіць утрымаць цэны сваей вытворчасьці на пэўнай пажаданай роўні.

Пасьля вышэйпаданага агляду, выясьняючага зьніжэньне сусьветных цэнаў на земляробскія тавары ў паваенным часе адносна да цэнаў прамысловых тавараў, пяройдзем цяпер да гэтага самага пытаньня ў граніцах Польшчы. Апрача ўжо ўспомненых дзейнікаў (прычын), якія датычаць наагул сусьветных цэнаў земляробскай вытворчасьці, тут выступаюць яшчэ іншыя, якія яшчэ ў большай меры аслабляюць закупную сілу земляробаў. Дарагоўля капіталу ў Польшчы даходзе да ніколі ня бывалых нормаў, уласьнікі капіталаў атрымліваюць вельмі высокія працэнты. Культура польскага прадпрыемцы ў галіне вытворчасьці так далёка ззаду стаіць за зяходня-эўропэйскімі прадпрыемцамі, што яго заработкі, выражаныя ў працэнтах на абаротны капітал і кошты самой арганізацыі вытворчасьці ў вялікай меры перавышаюць адпаведныя кошты эўропэйскай вытворчасьці. Тое самае можна сказаць аб самой тэхніцы вытворчасьці, прадукцыйнасьці працы польскага работніка і вялікім працэнце безработных.

Далей, калі возьмем сам гандаль збожам, то тут таксама выступае зьявішча дарагоўлі пасрэдніцтва. Калі сам гандаль збожам вымагае вялікіх коштаў і хоча адначасна мець адпаведныя заработкі, то гэта некарысна мусіць адбівацца на цане, па якой гаспадар мусіць прадаваць збожа, бо заграніччны купец польскага збожа не павысе цану на збожа толькі дзеля таго, што польскі экспартэр палажыў вялікія кошты і хоча шмат зарабіць.

Урэшце, як прычына ўсіх прычын, а прынамсі пераважную ролю адыйгрываючая прычына паніжэньня цэнаў земляробскіх прадуктаў—спадку закупной здольнасьці земляробаў, выступае палітыка ўраду. Негаворачы ўжо аб самой сыстэме дзяржаўных і самаўрадавых падаткаў, якой мала абдуманая рацыянальная пляновасьць вядома ўсім, негаворачы ўжо аб цераз-мерным дзяржаўным буджэце выдаткаў, якія ўплываюць на паніжэньне закупной здольнасьці земляробаў, выступае тут яшчэ палітыка т. наз. абароны „кансумэнта". Пад гэтым „кансумэнтам" трэба разумець гарадскую люднасьць: ураднікаў і рабочых фабрычных. Хаця гэтай палітыцы, якую вёў папярэдні ўрад прамысловыя кругі надаюць іншае значэньне, чым мы, бо яны бачаць ў гэтай палітыцы толькі недахват абароны краёвай прамысловасьці і пасыўнасьць гандлёвага балянсу, аднак мусім сьцьвердзіць, што гэтая палітыка абароны „кансумэнта" была таксама шкоднай для земляробства. Пад гэтай палітыкай „кансумэнта" разумеем не палітыку зьніжэньня цэнаў прамысловых тавараў першай патрэбы, як: абутак, адзетак і інш., на якія былі застасаваны мытныя палёгкі, а палітыку сьвядома ўплываючую на паніжэньне цэнаў прадуктаў земляробства. Тым горш цяпер гэта палітыка адбіваецца на земляробстве, бо ўрад ужо падняў мыта на прамысловыя тавары першай патрэбы, а нічога не зрабіў, каб паправіць інтарэсы земляробства.

Якімі матывамі кіравалася і кіруецца такая палітыка? Бярэцца тут пад увагу прадусім кошты ўтрыманьня і курс польскай валюты. Пэнсіі ўраднікам і заработная плата работнікам аблічаецца на аснове т. наз. паказьніка гуртовых цэнаў, які выводзіцца што-месяц. Для вылічэньня скарочанага паказьніка бярэцца за аснову цэны 57 розных артыкулаў, сярод якіх пераважную роль адыгрываюць прадукты земляробства. Чым вышэйшыя будуць цэны, тым большыя пэнсыі трэба плаціць ураднікам. Рэч ясная, што ўрад імкнецца да таго, каб выплачываць меншыя пэнсыі чыноўнікам, а затым палітыка ўраду кіруецца да абніжэньня, або да недапусканьня да ўзросту цэнаў на земляробскія тавары.

Другім матывам урадавым гаспадарчай палітыкі нізкіх цэнаў на земляробскія прадукты зьяўляецца імкненьне ўраду да ўтрыманьня на сталай роўні курсу польскага злотага. Як вядома, злоты польскі хаця лічыцца банкнотам, але фактычна не выменіваецца цяпер банкам на золата, а затым яго курс не трымаецца сьцісла вартасьці золата і падкладных заграніччных валют, але залежыць ад іншых прычын, як гаспадарчага стану краю, рэальнасьці дзяржаўнага буджэту, экспартовых здольнасьцяў краю, платнага балянсу, цэнаў экспартовых тавараў, палітычных абставінаў, сьведамасьці грамадзян аб іх правох, даверыя да эмісыйнай інстытуцыі і інш. Чым вышэйшыя будуць цэны на экспартовыя тавары, тым лягчэй можа спасьці валюта.

Апрача таго з нізкімі цэнамі сваіх земляробскіх прадуктаў лягчэй можна канкураваць на замежных рынках, можна больш павялічыць вывазны контынгэнт і такім чынам павышаць актыўнасьць гандлёвага балянсу, што таксама падтрымлівае курс папяровай валюты.

Як відзім, польская гаспадарчая палітыка сусім не заінтэрасавана паправай земляробскай вытворчасьці.

Ды маем яшчэ іншае зьявішча, якое яшчэ больш пагаршае земляробскі прадукт; ім зьяўляецца прамысловы протэкцыонізм. Каб не дапускаць да краю чужаземных прамысловых тавараў, каб стварыць лепшыя абставіны (ўмовы) для краёвай прамысловасьці, урад увёў высокія мытныя стаўкі на замежныя прамысловыя тавары, іншымі славамі, пачаў апекавацца прамысловай вытворчасьцяй. Высокія мытныя (прогібіцыйныя) стаўкі і забарона прывозу некатарых тавараў шмат паднялі ў гору цэны прамысловых тавараў у параўнаньні з заграніцай.

Дзякуючы вышэй паданым абставінам, стварыліся некарысныя ўмовы для земляробскіх тавараў, якія апынуліся ў далёка горшых умовах ад тавараў прамысловых. З прычыны вялікай розніцы цэнаў між прамысловымі таварамі і земляробскімі вясковая люднасьць утраціла сваю сілу закупную, а затым прамысловы прадукт пазбавіўся краёвых консумэнтаў.

І так, з аднэй стараны маем земляробскі крызіс, дзякуючы нізкім цэнам на земляробскія тавары, з другой — крызіс прамысловы, дзякуючы высокім цэнам на прамыславыя таввры і малой закупной здольнасьці вясковай люднасьці.

Адным словам, паўстае зачараванае кола, з якога трудна выйсьці.

Вялікія земляробскія прадуцэнты знаходзяць на гэта лекі ў павышэньні цэнаў на земляробскія тавары дарогай устанаўленьня мытнай абароны на земляробскую вытворчасьць. Як толькі цэны на зямельныя прадукты пойдуць у гару, падыміцца закупная здольнасьць вёскі, пачне яна больш спажываць прамысловых тавараў, а ў зьвязку з гэтым прамысловая вытворчасьць кране з мейсца і аджыве гаспадарчае жыцьцё. Праціўнікі гэтай думкі ўзноў кажуць, што ад высокіх цэнаў на збожа падымуцца кошты ўтрыманьня работнікаў, прамысловая вытворчасьць яшчэ больш падаражэе, а затым гаспадар сусім не павялічыць сваей закупной здольнасьці.

Фактычна выхадам з гэтага палажэньня можа быць толькі павялічэньне агульнай сумы прамысловай вытворчасьці, а такжа абніжэньне коштаў гэтай вытворчасьці. Трэба, каб цэны прамысловых тавараў так многа спалі, каб земляробы маглі гэтыя тавары купляць за цану сваей вытворчасьці. Тады кансумцыя (спажыцьцё) прамысловых прадуктаў павялічыцца, павялічыцца закупная здольнасьць гаспадара. Наагул, усялякая вытворчасьць толькі тады мае рацыю да расшырэньня свайго поля працы, калі будзе расшырацца кансумцыя, калі прапарцыянальна да яго ўзросту будзе павялічывацца грамадзкі даход—даход грамадзкіх масаў, у нашым выпадку (у Польшчы)—даход сялянскіх масаў.

(Канец).

А. Більдзюкевіч.

* * *

Ой нядолячку
Каваль мне накаваў.
Горам, мукамі
Быццам сталь ўгартаваў.

Не ламаецца
Мак, хоць вецер гне.
Не заплачу-ж я,
Хоць пакінуў мяне.

Сэрца вылечыць
Варажбой не магу,
Толькі думкай аб ім
Разганяю тугу.

Ты калiначка
Не раўнуйся са мной: —
Зімой мучышся,
А я кожнай парой.

Хлопцы чэпяцца
Злоснай, гордай завуць...
Дзе-ж мой мілы, дзе —
Ня відаць і ня чуць.

Сьцежка цьвёрдая
Укрывайся травой,
Пад вянцом з руты
Не стаяць маладой.

Алёна.

Беларусы заграніцай.

Беларуская калёнія ў Празе-чэшскай.

Нашая тут калёнія, каля 120 чалавек, складаецца блізу што выключна з студэнтаў вышэйшых чэшскіх школ.

З пачатку ўся беларуская студэнская сямья была досыць дружна і аднадумна, у паглядах на нацыянальна-дзяржаўнае адраджэньне беларускага народу.

Дбаючы аб нацыянальнай справе і нацыянальным гонару свайго народу, нашыя студэнты закладалі нацыянальныя гурткі і арганізацыі, выдавалі час ад часу, журналы, чыталі даклады, арганізавалі нацыянальныя вечары і г. д., адным словам, усё ішло калі не надта добра, то далёка ня дрэнна.

Ва ўсіх было стараньне і надзея падрасьці ня ніжэй іншых нацыянальнасьцяў.

Але, але... з бегам часу падплываюць і ўліваюцца ў спакойную беларускую сямью палітыканы, шляхцюкі, гандляры і нават чужынцы, апранутыя ў беларускія пёры.

Цярністы шлях беларускай школы у Польшчы.

Прапазыцыя паслоў Беларускага Клюбу ў справе прасьледаваньня праз польскі ўрад беларускага школьніцтва і нарушэньня праз гэта Трактату падпісанага ў Вэрсалі ў 1919 г. між Саюзнымі Дзяржавамі і Польшчай, а так-жа арт. VII Мірнага Дагавору між Польшчай і Расеяй, падпісанага ў Рызе 18-га сакавіка 1921 г.

I.

У зьвязку з паўстаньнем Польскае дзяржавы, Польшча забавязалася падпарадкаваць сваё дзяржаўнае будаўніцтва да прынцыпаў вольнасьці і справядлівасьці, а такжа даць поўную гваранцыю свабоды ўсім жыхаром тэрыторый, якія да яе прылучаюцца.

Забавязаньні Польшчы адносна да нацыянальных меншасьцяў абняты міжнароднай умовай у Трактаце між Саюзнымі Дзяржавамі і Польшчай, падпісаным у Вэрсалі 28 чэрвеня 1919 г.

Арт. 8 гэтага Трактату гавора: „Польскія грамадзяне, належачыя да этнічных меншасьцяў, рэлігійных або языковых, будуць карыстацца з такога самага трактаваньня, з такіх самых уставовых гваранцыяў, як і іншыя польскія грамадзяне. Гэта знача,—будуць мець роўныя правы да закладаньня, кіраваньня і кантраляваньня ўласным коштам інстытуцыяў дабрадзейных, рэлігійных, або грамадзкіх, школ і іншых узгадавальных установ, а так-жа права свабоднага ўжываньня ў іх уласнае мовы і свабоднага выкананьня сваей рэлігіі.

Арт. 9. У местах і акругах, заселеных праз значную частку грамадзянамі, ужываючымі іншую мову ад польскай, Польскі ўрад у справах публічнага навучаньня дасьць адпаведныя палёгкі, каб запэўніць у пачаткавых школах навучаньне дзяцей такіх грамадзян у іх ўласнай мове. Гэта не перашкодзе Ураду Польскаму завясьці ў гэтых школах навучаньне польскае мовы, як абавязковай.

У местах, заселеных праз значную частку польскіх грамадзян, належачых да меншасьцяў этнічных, рэлігійных, або языковых, меншасьцям гэтым будзе запэўнены справядлівы ўдзел у карыстаньні, а так-жа празначэньні сум, якія бюджэт дзяржаўны, гарадзкі, або іншы вызначае з грамадзкіх грошы на мэты ўзгадаваньня, рэлігійныя, або дабрадзейныя!...

Арт. 1 раздзелу I гавора:

„Польшч забавязуецца, што пастановы, зьмешчаныя ў арт. 2 да 8 гэтага раздзелу, будуць прызнаныя за права аснаўныя, што ніякая ўстава, ніякае распараджэньне, ніякая дзеяльнасьць ураду ня будзе мець супроць іх моцы.

Далей, 12 арт. таго-ж раздзелу:

„Польшч згаджаецца, каб пастановы папярэдніх артыкулаў, калі датычаць асоб, належачых да меншасьцяў расовых, рэлігійных, або языковых, былі абавязуючыя ў міжнародным значэньні і адданы пад гваранцыю Саюзу Народаў. Ня мугуць быць яны зьменены бяз згоды большасьці Рады Саюзу Народаў".

Апроч абавязкаў выплываючых з Вэрсальскага Трактату, Польшч падпісала забавязаньне адносна да народнасьці беларускай, украінскай і расейскай у Рыжскім Трактаце.

У арт. VII гэтага трактату знаходзім, што Польшч гварантуе асобам народнасьці беларускай, украінскай і расейскай усе правы, запэўняючыя свабоднае разьвіцьцё культуры, языка, а так-жа выпаўненьне рэлігійных абрадаў.

Канстытуцыя Рачыпаспалітай Польскай так-жа гварантуе правы грамадзянам непалякам.

Гэтак прадстаўляецца праўнае палажэньне нацыянальных меншасьцяў у Польшчы, фактычнае-ж палажэньне знаходзіцца ў абсалютнай супярэчнасьці з міжнароднымі трактатамі.

II.

Польскі ўрад усімі сіламі прыступіў да прасьледаваньня і нішчэньня беларускага школьніцтва і беларускае культуры. Палітыка ўраду напраўлена да спалянізаваньня земляў беларускіх і знаходзіцца ў поўнай супярэчнасьці з арт. 9 Вэрсальскага Трактату, бо беларускі народ ад вякоў засяляе сваё абшары і становіць там пераважаючую большасьць; працэнт беларускае люднасьці ў некатарых акругах даходзе да 90%. Агулам у Польшчы пасьля Рыжскага Трактату знаходзіцца каля $2^1/_2$ міл. беларускае люднасьці, засяляючай густой масай т. зв. „Kresy Wschodnie".

Люднасьць гэтая — пазбаўленая школы ў роднай мове, бо школьныя ўлады ня толькі не пазваля-

Уся гэтая кумпанія заставалася спакойнаю толькі да першага атрыманьня сталай стыпэндыі.

Стаўшы, як кажуць, на ногі „нашая інтэлігэнцыя“ пачала адразу ня толькі хадаіць, але і бегаць, узбаламуціўшы сваею антынацыянальнаю пенаю нацыянальнае беларускае возера.

Палітыканы пачалі агітаваць ня толькі сваіх, але і чужых, нарываючыся пры гэтым на скандалы. Шляхцюкі папёрлі ў „единство русской культуры“, пакланяцца Пушкіну. А некаторыя рынуліся ў камсамол, выцягаць за хвост, пры дапамозе Маркса „единую неделимую“. Чужынцы-гандляры шабулдыхнуліся ў камуністы, і стаўшы шэфамі нашых „марксыстаў“, працуюць на славу „Великой России“.

Пад націскам сваіх і чужых вятроў, якія дулі зусіх бакоў, беларуская сямья разьбілася і растраслася на гурткі, групкі і колы, варожыя адно-другому.

Беларускі нацыянальны асяродак ямчэ доўга трымаўся, але нарэшце і ён закалыхаўся.

Каб пазбыцца надалей чужых нездаровых уплываў, баламуцячых беларускую сямью, старанынямі лепшых нацыянальных элемэнтаў закладаецца восеньню 1924 г. дзьве апалітычныя арганізацыі: Студэнскі Саюз, а затым Гурток Незалежнасьці.

Студэнскі Саюз заняўся арганізацыяй і рэпрэзэнтацыяй беларускага студэнства, а Гурток Незалежнасьці — дакладамі і лекцыямі аб нацыянальным, культурным і гаспадарчым жыцьці Беларусі.

Карысьць і патрэба гэтых арганізацыяў гаварыла сама за сябе, аднак ня гледзячы на гэта, амбітныя палітыканы з аднаго боку і бальшавікі-чужынцы з другога, байкатуюць гэтыя ўстановы і нарэшце раскладаюць іх.

Разьбіўшы нацыянальныя арганізацыі, бальшавікі-чужынцы сталі больш пасьпешна фармаваць беларускі камсамол.

Такім чынам зляжыўся гурток, да 20-ці чалавек, грамадзян Радавае Беларусі, ці правільней сказаць: гурток, жадаючых паехаць туды.

Стаўшы сябрамі гуртка „Марксыстаў“, яны выпрацоўваюць „стаж“ на права адчыненьня ім дзьвярэй Бацькаўшчыны.

Бэрлінская авантура і прыказ бальшавікоў на захват зьменавехаўцамі Беларускай Рады ў Празе, прымусцў беларусаў задумацца. Падаўляючая нацыянальна большасьць калёніі рашыла больш зарганізавацца і аканчальна адгарадзіцца ад элемэнтаў, служачых аружжам у руках чужынцаў.

Пачаткам гэтай працы быў агульны сход сяброў Беларускай Рады ў Празе 12.XII. 1925 году, якім паміж іншым, прынята наступная рэзалюцыя:

„Прыймаючы пад увагу, што выступленьне на Бэрлінскай „нарадзе“ Старшыні Беларускай Рады ў Празе гр. Зайца, Сэкрэтара яе гр. Дыліса і сябра Пракулевіча, санкцыянаваўшых авантуру Цьвікевіча—зьяўляецца праціўным мэтам і заданьням Беларускай Рады ў Празе і беларускай нацыянальнай эміграцыі наагул, што выступленьне гэтае і подпісы рэзалюцыі без дазволу і даручэньня Рады паставілі пад удар беларускую культурна-нацыянальную справу сярод эміграцыі загранічнай і кампраміцуюць беларускі адраджэнчаскі рух — Агульны Сход выяўляе абурэньне супроць падобнага паступленьня сяброў, займаўшых адпаведнае становішча ў Беларускам грамадзянстве і ў Беларускай Радзе ў Празе і дзеля захаваньня добрага імя Беларускай Рады ў Празе, выключае іх: гр. Зайца, Пракулевіча і Дыліса са сьпіскаў сябраў апошняй“.

Дабрасельскі.

Беларуска-літоўскае т-ва ў Коўне.

Як пішуць польскія газэты, ў Коўні нядаўна паўстала беларуска-літоўскае таварыства. На чале яго стаў В. Ластоўскі. Рэшта сяброў так-жа выдатныя беларусы і літоўцы. Мэта гэтага таварыства—збліжэньне беларускага і літоўскага народаў, а так жа дапамаганьне беларусам у іх змаганьні за сваю поўную незалежнасьць.

З гэтага таварыства, асабліва-ж з яго мэтаў беларускае грамадзянства можа толькі цешыцца. Збліжэньне беларускага і літоўскага народаў дужа пажадана.

Найбольш аднак прыемным для беларусаў у гэным таварыстве, гэта—імкненьне да незалежнасьці Беларусі. Той, хто вольны ад рознага роду варункаў цэнзуральных, найлягчэй можа разьвіваць незалежніцкую думку. А гэтую вольнасьць прадусім мае, як заўсёды, эміграцыя.

З Польшчы.

Праф. Кэмэрэр аб сытуацыі ў Польшчы.

У лёнданскіх газэтах абшырна друкуюцца пагляды праф. Кэмэрэра аб гаспадарскай і грашовай сытуацыі Польшчы. Сытуацыя гэта, паводле праф. Кэмэрэра, вымагае вялікіх натугаў і самаахвярнасьці з боку ўсіх клясаў грамадзянства, пазваляе аднак праракаваць добрыя вынікі.

Урадавае непаразуменьне.

Астатнім часам у газэтах зьяўляюцца весткі аб рознага роду непаразуменьнях у урадзе. Справа ў тым, што польскія сацыялісты ніяк не могуць дагаварыцца з эндэкамі. Розьніцы сацыялістаў з эндэкамі справа Пілсудскага, якога яны хацелі-б допусьціць да войска, а так жа і справа зьменшаньня самых чыноўнікаў і платы для іх. Усё гэта можа давесьці да некаторых зьмен асабістага складу ў цяперашнім урадзе.

Пазычка туга ідзе.

Ужо даўно газэты пішуць, што справа загранічнай для Польшчы пазычкі на добрай дарозе. Тымчасам час мінае, а пазычкі як няма, так і няма. Пазычка гэта мела быць дана пад заставу манаполю тытунёвага. Але амэрыканскія банкіры ставяць дужа цяжкія для Польшчы варункі і дзеля гэтага польскі ўрад нямажа дагаварыцца.

Безрабоцьце далей расьце.

Безрабоцце ў Польшчы ня ўнімаецца. Яно ўсё расьце далей і прымае штораз то грязьнейшыя формы. Паводле аблічэньняў урадавых ад 11 да 16 гэтага месяца лічба безработных толькі ў Варшаве даходзіла да 13 тысяч. Калі лічбу гэту параўняць з лічбай безработных мінулага тыдня, дык убачым, што ч на павялічылася на 1.500 асоб.

Вугаль—за апэльсіны.

Сваё вугальле з так патрэбнага для Польшчы Горнага Слёнску, Польшча ня мае куды падзець. Ей самой, дзеля яе ўпадаючай прамысловасьці гэты вугаль непатрэбен. Нямеччына яго не бярэ, а далей вязьці не апла́цца.

Вось-жа новы польскі пасол пры Мусоліні, Кацізкі, зрабіў з італьянскім урадам вельмі „карысную“ ўмову. Польшча вывезе ў Італію паўмільёна тоннаў таннага вугальля для італьянскага флёту, але за тое польскі ўрад абязуецца пусьціць у свой край значную партыю італьянскіх апэльсінаў.

У выніку гэтакай гаспадарчай палітыкі польскі работнік будзе таннам вугальлем падтрымліваць прамысловасьць не сваю, але чужую.

Выбух на фабрыцы „Granat“.

У гэцьвер мінулага тыдня ў Варшаве на фабрыцы „Granat“ наступіў страшны выбух. Агульны лік афяраў перавышае 40; прычына выбуху покуль што нявысьвенна.

Новы пасол-камуніст у Сойме.

На мейсца ўцёкшага ў СССР пасла Круліковскага прадстаўніком польскіх камуністаў у Сойме мае быць Адольф Варшавскі, выдатны публіцыст.

„Добрая“ гаспадарка.

У мінулым тыдні Соймавая Скарбовая Камісія разглядала пасольскую інтэрпэляцыю ў справе спіртнога манаполю. На камісіі выявілася, што манаполь гэты замест даць 400 мільёнаў зл. даходу, даў усяго... 172!

З Савецкай Расеі.

Аграбілі касьера камуністычн. інтэрнацыянала

З Масквы даносяць, што 16 студзеня ў 12-ай гадзіне дня, дзьве нязнаныя асобы, затрымалі ў Маскве касьера міжнароднага выканаўчага аддзелу, які перавазіў 350 тусяч рублёў, прад паўгадзінай атрыманых з савецкага Дзяржаўнага Банку. Затрымаўшы касьера, незнаёмыя паказалі пасьведчаньне Г. П. У. і забралі грошы.

Агульны перапіс насяленьня.

„Праўда“ піша, што ў гэтым годзе адбудзецца ў ўвусей Расеі агульны перапіс насяленьня, сельскіх гаспадарак, прамыслу, гандлю і капіталу.

Наплыў безработных у Маскву.

У Маскву са ўсіх старон прыбываюць безработныя, шукаючы працы. Урад, каб зменшыць наплыў работнікаў, аб'явіў, што ўсе рабочыя, прыбываючыя з правінцыі, будуць пазбаўлены ўрадавае дапамогі.

Новыя Савецкія міністры.

У савецкім урадзе наступілі пэўныя перамены. Найважнейшыя з іх гэта: адазваньне Каменева са становішча заступніка старшыні Рады Народных Камісараў і кіраўніка Рады Працы, а назначэньне яго на становішча камісара гандлю. Кіраўніком Рады Працы назначаны Рыкаў. На мейсца дасюлешняга Камісара Скарбу Сакольнікава назначаны, як кіраўнік гэтага камісар'яту Брюхалаў, заступнікам яго назначаны Шэйнэман.

З Заграніцы.

Адклад канфэрэнцыі аб разбраеньні.

У цеснай сувязі з пацыфікацыяй сьвету стаіць і адклад праектаванай міжнародавай канфэрэнцыі ў справе разбраеньня.

Амэрыка адмовілася прыняць учасьце ў ёй, калі, як трэбуюць Англія і Францыя, разбраеньне мае адбывацца ня толькі на сушы, але і на моры.

Урад СССР запратэставаў проці таго, што канфэрэнцыя мае адбыцца ў Швайцарыі, дзе быў забіты пасол СССР Воровскі.

Канец канфэрэнцыі ў Рызе.

На скончанай канфэрэнцыі парлямантарыстаў балтыцкіх дзяржаў у Рызе польскі пасол з Літвы гаварыў аб праследаваньні там палякаў. Ён сказаў, што дзякуючы зямельнай рэформе ў Лі-

---

юць адчыніць новую школу, (прыватную ці публічную), але зачыняюць усе дасюль істнуючыя пачатковыя школы.

Пры абняцьці ўлады праз Польшчу на землях беларускіх было 400 пачатковых прыватных і публічных школ. З усіх гэтых школ у 1922 г. засталося толькі 47, у 1924-25 г. і гэты астатак беларускіх школ быў зьлікідаваны.

У зьвязку з лікьвідацыяй беларускіх школ, беларускае вучыцельства мусіла застацца зусім без працы.

Частку-ж беларускіх вучыцялёў, у ліку 240 асоб, улада школьная ў 1922 г. прымусова памясьціла на курсах у Кракаве з тэй мэтай, каб па скачэньні гэтых курсаў яны пачалі працаваць не ў беларускай, а польскай школе. І сапраўды, кажды вучыцель атрымаў прыдзел у школе польскай і то на землях этнаграфічна-польскіх, тыя-ж вучыцялі, што дамагаліся школы беларускай у сваім краі, былі зусім звольнены са службы. Пры такіх адносінах ураду да беларускага школьніцтва не маглі далей істнаваць і беларускія вучыцельскія сэмінарыі, якія Польскія ўлады зачынілі: адну ў Сьвіслачы, Ваўкавыскага пав., а другую ў Барунах, Ашмянскага пав.

А. Публічнае школьніцтва.

Прычынай да лікьвідацыі беларускіх школ была быццам адсутнасьць адпаведнае школьнае ўставы, датычачай школ на польскіх. У ліпні 1924 г. Польскі Урад уносе ў Сойм праект уставы для школьніцтва няпольскага, Сойм з нябывалым пасьпехам (было гэта перад сэсіяй Лігі Народаў) гэтую ўставу прыняў 31 ліпня 1924 г.

І толькі паўгода спусьціўшы, за гэты час мін. Скшынскі ўжо ўсьпеў у Жэнэве паказаць Зах. Дзярж. „толерацыйнасьць“ Польскага Ураду да нацыянальных меншасьцяў у форме прынятых языковых уставаў), Урад выдаў распараджэньне выканаўчае 31.VII. 1924 г. Распараджэньне ураду, у агалошанай рэдакцыі, можа толькі сьведчыць аб тым, што Урад ставіцца зрабіць немагчымым выкананьне гэтае ўставы і зусім ня мае на мэце разьвіцьця беларускага школьніцтва.

Гэтае распараджэньне прадбача складаньне дэкларацыяй пасобных бацькоў, хочучых навучаньня ў беларускай мове; дэкларацыі гэтыя мусяць быць пасьведчаныя праз дзяржаўныя ўстановы. Такі парадак зусім не стасуецца да школ польскіх.

Некаторыя дзяржаўныя ўстановы зусім адказваюцца сьцьвярджаць подпісы, а некатарыя вымагаюць спэцыяльнае аплаты за сьцьверджаньне.

Нават дзяржаўныя ўлады ўрадава выступаюць проці беларускага школьніцтва. Кіраўнік аддзелу школ пачатковых Віленскага Школьнага Куратарыума прачытаў рэфэрат у Вільні, заклікаючы польскае грамадзянства да змаганьня з беларускім школьніцтвам. Далей, пісар Вішнеўскае гміны, Валожынскага пав. (шварга старасты), на „poufnej“ нарадзе солтысаў-каталікоў, прызываў іх падаваць больш палякаў, каб у іх гміне не магла паўстаць ні адна беларуская школа.

Наканец, усомненае распараджэньне прадбача складаньне дэклярацыяў на беларускія школы на год перад адкрыцьцем школы; трэба іх складаць да 31-га сьнежня папярэдняга году, тады як жаданьне польскай школы здавальняецца ў тым-жа годзе.

Паміма спаўненьня ўсіх фармальнасьцяў праз насяленьне, жадаючае беларускае школы, школьныя інспэктары не абавязаны даць люднасьці школу ў іх роднай мове, бо міністэрыяльнае распараджэньне дае ім неаграніченае, пад гэтым паглядам, права, прызнаецы ім права заквэстыянаваць усё, каб недапусьціць да паўстаньня беларускае школы.

Ня гледзячы на тое, што Соймавая Устава выразна запэўняе навучаньне дзяцей у роднай мове, распараджэньне выканаўчае касуе гэтае права, даючы магчымасьць самаволі школьных інспэктароў, якія варожа адносяцца да беларусаў і беларускага школьніцтва.

Не гаворачы ўжо аб зачыненых праз польскую ўладу да 400 беларускіх пачатковых школ і 2 вучыцельскіх сэмінарый да 1923 г., трэба сказаць, што з пачаткам навучаньня 1924—25 г. школьныя інспэктары пастараліся зьлікідаваць апошнія, істнуючыя ямчэ 29 беларускіх школ. Лікьвідацыя гэтая рабілася або перарывам навучаньня ў беларускай мове, або пераводам вучыцялёў у польскія школы. Для прыкладу падаем некалькі фактаў ператварэньня беларускіх школ на польскія: у вёсцы Ялажыцы, у в. Кавалі, Сьвянцянскага пав., у вёсцы Сычэвіцы, у в. Раеўшына, Вялейскага пав.

(Далей будзе).

тве, **паны зьбяднелі на 100 мільёнаў даляраў.** Дзеля таго, што зьезд меў інфармацыйны характар, ніякае рэзалюцыі ня прынята, а толькі запратакалаваны прамовы.

Немцы ў Лізе Народаў.

У пачатку сакавіка сёл. г. у Жэнэве адбудзецца сэсія Лігі Народаў спэцыяльна ў справе прыняцьця ў Лігу немцаў. Праўда, урад нямецкі яшчэ не падаў у Лігу адпаведнага ў гэтай справе паданьня, але ўсе прапананы, што хутка гэта зробіць і Нямеччына увойдзе ў склад Лігі Народаў.

Безрабоцьце ў Нямеччыне.

Паводле вядомых вестак безрабоцьце выглядае гэтак: У палове сьнежня 1925 г. безрабоцьце ў Нямеччыне дасягнула ліку—1.059.000 безработных, маючых дапамогу; сюды ня ўходзяць безработныя ня маючыя дапамогі, або працуючыя часова; лік такіх—аграмадны. Ад паловы сьнежня далей сільна ўзрастаў лік безработных, найбольш у Вэстфаліі і Надрэніі, дзе да яго ўзросту прычыніліся вялікія паводкі. У Рэнскай толькі правінцыі, на канец сьнежня, зарэестравана 246 000 поўных безработных, маючых дапамогу, з якіх 30.000 дзякуючы паводкам.

Дапамогі, выплачваныя безработным ад 1.65 да 2.58 мк. на асобу, зьяўляюцца вялікім цяжарам для дзяржавы, пры гэткім безрабоцьці.

Сколькі падрабілі.

Сума грошы, якія падрабіў князь Віндіш-Грэтз, паводле француcкіх падлічэньняў, даходзе да 3 мільярдаў франкаў (3.000.000.000 фр.).

Кітайска-Савецкае непаразуменьне завастраецца.

Паводле вестак з Манджуры, непаразуменьне між Расейскімі і Кітайскімі ўладамі, у зьвязку з перавозам войск кітайскіх уходняю чыгункай, становіцца што раз то большым.

Савецкі генэральны консул у Харбіне перараваў зносіны з Кітайскімі ўладамі, якія распачалі палітыку аружнага ўмяшаньня, у выніку чаго чыгуначны рух устрыманы. Расейскія ўлады сабіраюцца то-ж прысласць войска дзеля ахароны жалезна-дарожнае сеці.

ХРОНІКА.

— **„Маланка“.** Выйшаў з друку № 1 двохтыднёвае гумарыстычнае часопісі „Маланка“. Выданьне мае вельмі добры выгляд і багаты зьмест, пакідаючы за сабой далёка ранейшыя спробы ў гэтым кірунку.

— **Адрыўны Беларускі календар.** У хуткім часе выйдзе беларускі адрыўны сьценны календар. Календар выходзіць у другім выдавьні пасьля канфіскацыі.

— **Безрабоцьце ў Вільні.** 16 студзеня зарэестравана 4006 безработных, з іх 3257 мужчын і 749 жанок.

Па прафэсіі безработныя дзеляцца: без прафэсіі—1065, умысловых працаўнікоў—850, працуючых у скурным промысьле—602, працуючых пры будоўлі—510, мэталёўцаў—260.

— **Бюджэт м. Вільні.** Сёлетні бюджэт м. Вільні, у параўнаньні да леташняга, меншы на 353.685 злотых.

— **Цэны на хлебаробскія прадукты з дня 19-га студзеня:** жыта 25—26 зл. за 100 кг., пшаніца 30—32, авёс 28—29, ячмень браварны 30—31, вотрубье жытнае 19—20, пшанічнае 20—21, белы гарох 30—34, пэры 28—30, бульба 12—14, сена 11—12, насеньне чырвонай канюшыны 50 зл. за пуд, масла $5^1/_2$—7 зл. за кг.

— **Рабунковы напад.** Як падаюць польскія газэты, у сераду мінулага тыдня ў Вільні, у сенях Белар. Банку нейкія два незнаёмыя напалі на ідучую ў Банк М. Касатую і адабралі ад яе 250 дал. і 20 зл. Дзеілася гэта а г. 7 веч.

— **Прабуюць трымацца.** Як ведама, польская партыя „Wyzwolenie“ распалася сусім. Некаторыя паслы гэтай партыі, як Адамовіч, Галка і інш. думаюць залажыць нейкую новую партыю, ахрысьціўшы яе „Крэсовай“. Думаем, што дарэмны высілкі. На іх вудачку народ наш цяпер ня пойдзе напэўна.

— **Рынкавыя цэны з дня 19 г. м.:** белы хлеб 52 гр. за 1 кг., сталовы 50, разовы 30, мука пітляваная 49, сталовая 47, разовая 29, пшанічная амэрыканская 1 зл., краёвая 90 гр., свіное мяса 1.75, цяляціна 1.40, валовіна 2.00, валовіна 1.30—1.40—1.60, прывознае масла 6 20, тутэйшае 650, саланіна краёвая 2.80, вандзоная 3.00, цукер у костках 1.70, пясок 1.30, дробная ячменная каша 70 гр., рыж 1.00, белая соль 35 гр., звычайнае мыла 2.20, селядзец 30 гр., карасін 50 гр. за літр, 10 шт. яек 2.30, літр малака 40—50 гр.

— **Цана грошы** 21 студзеня: 1 даляр каштаваў 7.30—7.32—7.28.

Лекцыя. У нядзелю, 24 студзеня, у 4 гадз. папал Бел. Студэнскі Саюз ладзіць публічную лекцыю ў салі Белар. Гімназіі (Вострабрамская 9). Чытаць будзе грам. Ант. Луцкевіч на тэму: „Эвалюцыя беларускае адраджэнскае ідэалёгіі і адбіцьцё яе ў літэратуры“.

Увадох вольны і бясплатны.

„Чайкінская справа“. 4. II. выяздная сэсія віленскага акр. суду ў Вялейцы будзе разглядаць справу 11 сялян з Гарадоцкай гміны, Вялейск. павету—Гелаш Алены, Радыны Вінцэся, Улачнчынка, Лянкевіча, Плявакі Якуба, Лужынскага Кастуся, Бабровіча Васіля, Кабана Міхала абвінавачаных з арт. 108 і інш. Заарыштаваныя ўжо сядзяць каля 6 месяцаў у Вялейскай турме. Справа гэтая набыла ў Вялейскім павеце розгаласу ў свой час пад назовам „Чайкінскай справы“ дзеля таго, што арышты адбыліся з прычыны даносу абшарніка Чайкіна, быццам сяляне хацелі заняць яго двор у часе польска-бальшавіцкай вайны.

Працэс 94 палітычных. 1 лютага распачнецца ў Віленскім Акружным Судзе справа палітычных вязьняў, якія ўжо даўно сядзяць у Лукішскай турме. Абвінавачваюць іх у камунізьме. На суд выклікана каля 200 сьведкаў. Суд можа працягнуцца каля месяца. Абаронцаў—адвакатаў мае выступіць да 15 асобаў, паміж імі адв. Дурач з Варшавы, адв. Родзевіч, Міцкевіч і інш. з Вільні.

Працэс 72. 11 лютага адбудзецца ў Віленскім Апэляцыйным Судзе разгляд справы 72 беларусаў, якіх Гарадзенскі Суд у свой час засудзіў на розныя срокі турмы.

Абаронцам выступае адв. Родзевіч.

Пісьмы з вёскі.

Зьдзічэньне.

В. Груд-Дзешкаўцы, Ваўкавыскага пав.

Да гэтага часу яшчэ ня было такога дзікога здарэньня ў нашым баку, якое сталася якія два месяцы таму назад.

У вёсцы Груд-Дзешкаўцы забілі Юрку Пачобыта ня чужыя, а свае.

Васіль Пачобыт адсылаў ад сябе да Юркі пастуха, якога трымалі па калейцы ўсе гаспадары вёскі і каторы яшчэ дзень павінен быў быць у Васіля. Калі гаспадар адпраўляе, трэ'ісьці, але хутка пастух ізноў вярнуўся, адказваючы, што яго ня прымаюць, бо яму яшчэ дзень належыцца жыць у Васіля, У той час, як Юрка пайшоў па ваду да студні бліска хаты Васілёвае, то адзін з трох сыноў Васілёвых вышаў з хаты і пачаўшы лаянку, удэрыў Юрку ў твар, а Юрак абліў яго вадою. Пакуль ён выцягнуў другое вядро і пачаў уцякаць, то Васіль з другімі двама сынамі выбеглі з хаты і ўхапіўшы калы і рыдлёўку пачалі даганяць Юрку. Дагнаўшы адзін з сыноў Васілёвых удэрыў Юрку калом па галаве і той упаў без прытомнасьці.

Азьвярэўшыя Васіль з сынамі пачалі біць, выбегшых з хаты Юркавага бацьку, жонку, братоў і сястру. Юрку завязьлі ў Ваўкавыск, дзе ён і памёр. Васіля з трыма сынам забралі ў Ваўкавыск на „казённы“ хлеб.

Шкода гэтых усіх людзей, згубіўшых сваё-чужое жыцьцё. **Разала** з пад Ляска.

Сумны абразок.

В. Кульгаі, Празар. гм., Дзісьненскага пав.

Вялікая наша вёска і людзей шмат. Аднаго мала—гэта зямлі. Хто мае дзьве, тры дзесяціны, дык гэта ў нас ня то што „кулак“, а ўжо сам „буржуй“. Заела нас гэтае беззямельле. Пачулі мы пра нейкую „зямельную рэформу“. Але ўжо наеліся мы гэтых усялякіх „рэформаў“, — ажно ўжо горла дзярэ. Дык і ад гэтае рэформы не чакаем зямлі. Ды каля нас няма чаго і „зрэфармаваць“. Двароў вялікіх няма, а тыя, што былі без гаспадароў, дык раздалі ўжо ў „нагароду“ асаднікам.

Ледзь дачакаліся сёлета жніва, а хто дык доўга і не чакаў—хапаў і недасьпелае, бо галадуха дакучыла. „Буржуі“ нашы былі з хлебам мо' і да Вялікадня, „кулакі“ да Каляд, а простыя сьмяротныя дык толькі да дзядоў. Ну, і жыцьцё, не дарма людзі просяць сьмерці, як гэта здарылася ў нашай вёсцы перад жнівом. Калі хавалі адну кабету, дык даросьлы мужчына галасіў—прасіў нябошчыцу, каб яна і яго хутчэй забрала да сябе, бо ён ужо ня мае сілы на гэткае жыцьцё. Дык нічога і дзіўнага, бо на што жыцьцё ў пастаяннай нястачы, у беззямельлі, у голадзе, у цемры, жыцьцё сярод бязьлiку падаткаў, сярод дарожных, надворных і ўсялякіх павіннасьцяў?

Затое напэўна ня просіцца ў зямельку тыя, хто раз'ядаецца на нашым карку. А гэтакіх нямала—у пяць разоў больш, як даўней, а карысьці з іх дзеля нас і дзеля дзяржавы—дык у пяць разоў менш. Як трапіш часам (вядома з „pakazem płatniczym“) хоць у гміну,—дык і ня ведаеш, да каторага стала падыйсьці і да якога „начальніка“ зьвярнуцца. Тутака войт, надвойт, пісар, тры памоцнікі, нейкі лаўнік. І ўсе гэтыя „начальнілі“ на пэнсіях—дый не малых! Селянін і за тры гады таго не заробіць, што адзін з іх за месяц атрымае. А яшчэ-ж трэба дадаць стоража, хурманоў, некалькі каней. А конікі ладныя,—асабліва, калі на іх едуць на імяніны, на хрысьціны, у лазьню, часам і проста на спацыр—і вядома-ж, ня мы, сяляне!

Цяперака, калі ужо амаль канчаем сёлетні хлеб, калі уся худоба уключна да вопраткаў пайшла на падаткі, начынаюць нас цешыць—што ад новага году будзе лягчэй. Што будуць зьмяншаць па „ужэндах“ дармаедаў, што падаткі будуць лягчэйшыя і г. г.

Пекныя песні! Ці верыць ім—ня ведаем?!

Бо ўжо каторы год пяюць нам і—пра канстытуцыю, пра свабоду, роўнасьць, пра зямельную „рэформу“, пра родныя школы і пра ўсялякія „дабрадзействa.

Толькі пакуль што бачылі і адчувалі адну бяду, нядолю, жальбу, гора і сум. Дык і гэтай новай песні неяк ня верыцца.

Зязюля.

Няма правадыра народу.

Вёска Цярэшкі, Гарманаўскай гміны.

Каля нас дрэнна ўсюды дзеіцца. Найгорш нам дакучаюць маяцовыя паліцыянты. Прыдзіраюцца яны да ўсякага бяз дай прычыны. Цягаюць яны нашых людзоў раз за разам то ў Глыбокае да старасты, то у Лужкі на суд. Ад штрафаў, ды ад судоў у нас адкасацца ня можна. Паліцыянт застаў на варце чалавека сядзячага, а не стаячага, дык на яго пратакол—а ты там чалавеча ідзі ў Глыбокае за 35 вёрстаў і разбірайся са старастам і плаці штраф 15 зл.

Нейкі жыдок у Гарманавічах крыху мацней на рынку засьвістаў, дык яго паліцыя на суд у Лужкі. Падобныя рэчы і ў іншых справах нашага тут жыцьця дзеюцца.

Дзеткам нашым па школах ня тое, каб было добра вучыцца. Яны бедненькія ў школе неяк дзічэюць, хутка губляюць тое, што ім далі ў дому іхныя бацькі. Робяцца яны ў школе нейкія лянівыя, агрызьлівыя, непаслухняныя, толькі да танцаў ахвочыя. Інспэктар школьны часта ў наш куток заглядаець, але ён мусіць школамі мала цікавіцца, бо найчасьцей гасьціць сабе ў нашага пробашча, а у школах парадкі не папраўляюцца.

У гміне нашай усё новенькае. І войт новы і сакратар новы і самая будыніна пад гмізу робіцца новая. Слаўны наш войт! Лоўка ён умеў падысьці да старасты. Дзеля гэтага стары войт атрымаў адстаўку, а яго мейсца заняў сакратар даўнейшы, сягонняшні войт. Тут нешта сказаць трэба і аб нашым ксяндзу пробашчу. Бабы нашы дык яго хваляць, што ён і добры і пабожны. Мужчыны-ж з яго не саўсім здаволеныя. Бурчаць пакрысе за тое, што дорага бярэць за патрэбы рэлігійныя, ды ў сягоняшні цяжкі час абкладаець вялікімі падаткамі на касьцельныя рамонты. Пробашч наш многа працуець над „асьветай“ бедных людзей. Разам са сваім бацькам, добрым чалавекам, шырыць ён крэпка польскія пабожныя газэты „Przewodnik Katolicki“ і „Rycerz Niepokalanej“.

Больш каля нас цікавых рэчаў пакульшто ня чувацца. Адно толькі, што пачынаючы ад ксяндза і кончачы на паліцыянце ўсе тут шчыра працуюць, пашыраючы сярод народу польскую культуру. А мужыка беларуса, дык яны так загналі ў кут, што той ані пікне. Пабеларуску нашы сяляне толькі самі паміж сабой гукаюць. Гэта ў хаце, на вуліцы, у дарозе, на кірмашу і каля касьцёла. А як сустрэнуцца з ксяндзом, ці паліцыянтам, ці так з якім чалавекам, што носіць значок „паньствовы“, дык тады дамай ламаць з ім папольску. Хто яго ведаець, ці доўга яно гэтак у нас будзе, але як цяпер ёсьць, дык нам здаецца, павінна быць інакай.

Цярэшка.

Наша Пошта.

М. Плюту з Новае-Вёскі — грошы і пісьмо мы атрымалі, газэта вам пасылецца акуратна.

П. Кліму з Шэні—просьбу вашу спаўняем.

Праф. М. Вершыніну ў Празе—матар'ял атрымалі, надрукуем, газэта высылаецца акуратна.

Я. Галубну—вершы вашы атрымалі.

Ю. Страху з пад Крэва—4 зл. атрымалі, так-жа атрымалі пісьмо ваша, адрэс ваш перадалі ў Рэдакцыю „Biełaruskaj Krynicy“, ліст яе атрымліваць.

Атрымалі:

Ад: П. Кліма з пад Пружан, А. Ермаловіча з Выганошчы, Я. Багушевіча з пад Траб, П. Івашкі з Саба і А. Якімовіча з Навашоў — **па 1 зл.**

Ад: Я. Ятуха з Запольля, Р. Маеўскага з Ліды, М. Рудака з Салют, Т. Салея з Гонды і Э. Карпенюка з Цяцераўкі — **па 2 зл.**

Ад: В. Чэрняка з Муравы, А. Вераб'я з Лушнева і П. Кучынскага з Кабелі — **ра 4 зл.**

Ад: А. Марача з Куцькаў — 1 зл. 50 гр.

Рэдактар-Выдавец: **Ст. Вольскі.**

Друкарня **Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая вул. № 22.